

STAROSTI PRIJAZNA MESTA IN OBČINE

OBČINA IVANČNA GORICA, STAROSTI PRIJAZNA IN PRIJETNO DOMAČA

Občina Ivančna Gorica je mlada občina, ustanovljena je bila z Zakonom o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij in obstoja od 1.1.1995 dalje. Njeno središče je mlado naselje Ivančna Gorica, na razvoj katerega vplivajo predvsem ugodne prometne povezave, tako rekoč na pol poti med Ljubljano in Novim mestom. Razteza se na površini 227 kvadratnih kilometrov in sodi med večje slovenske občine. Tvori jo 12 krajevnih skupnosti in kar 137 naselij, od katerih so skoraj vsa vitalna.

Občina se ponaša z bogato kulturno in naravno dediščino ter tradicijo. O starodavni zgodovinski izpričanosti govorijo številne arheološke najdbe na Viru in rimski miljnik, v središču Ivančne Gorice, ki je tudi simbol v občinskem grbu. Za svoj praznik si je Občina Ivančna Gorica izbrala 29. maj, to je dan, ko je muljavski rojak in pisec prvega slovenskega romana Josip Jurčič leta 1871 postal urednik takratnega slovenskega časnika *Slovenski narod*.

Rojaku je torej izkazano veliko spoštovanje ter ponos na njegove korenine in bogat ustvarjalni opus. A Jurčičev sloves je le del mozaika, ki ga sestavlja pestro kulturno-zgodovinsko izročilo in bogata naravna dediščina celotne občine. Tod živijo beli menihi, prebivalci starodavnega samostana v Stični, s še daljšo tradicijo pa se ponaša prafara Šentvid, danes poznana kot zibelka slovenskega zborovskega petja. Posebno vez s preteklostjo ohranja srednjeveška Višnja Gora; za mnoge se danes ravno tu prične Dolenjska, ko se popotnik iz ljubljanske megle pripelje v sončno pokrajino tako značilnih hribčkov in

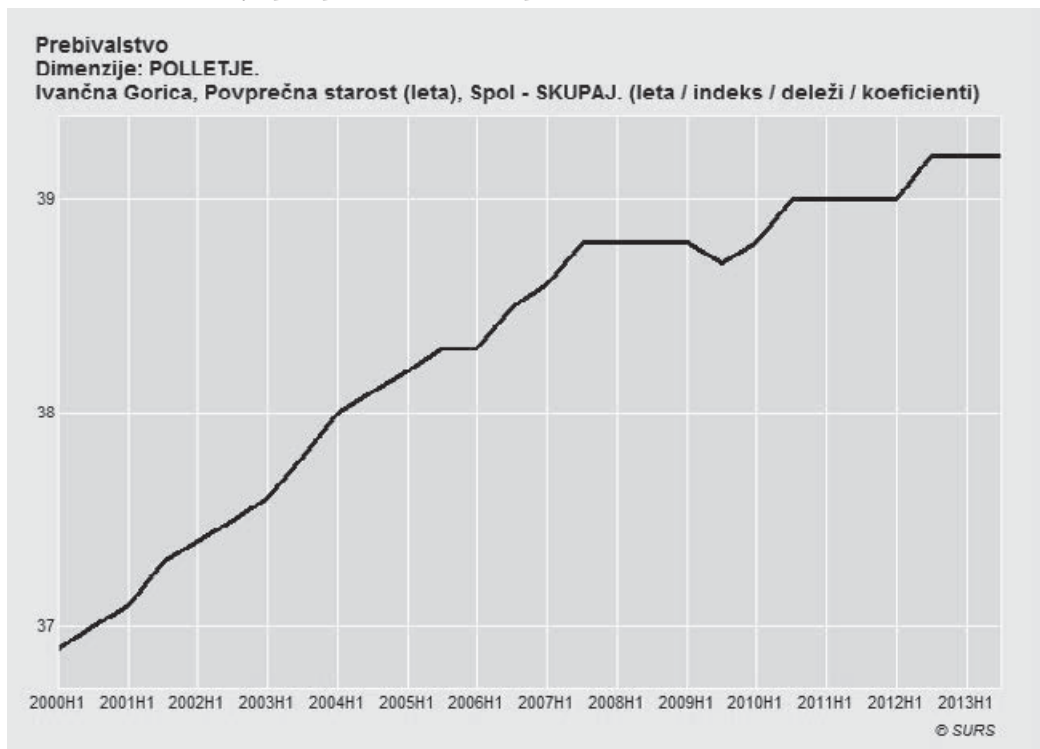
dolnic. In kje se skriva dolenjska lepota? Do nje pridemo, če iz Jurčičeve Muljave nadaljujemo pot proti živahni vasi Krka, kjer izvira ena najočarljivejših slovenskih rek – Krka. Vse to je Občina Ivančna Gorica.

Demografska slika je nekoliko drugačna kot pri večini slovenskih občin. Število živorojenih je bilo višje od števila umrlih. Naravni prirast na 1000 prebivalcev v občini je bil torej v letu 2012 pozitiven, znašal je 4,3 (v Sloveniji 1,3). Število tistih, ki so se iz te občine odselili, je bilo nižje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. Selitveni prirast na 1000 prebivalcev v občini je bil torej pozitiven, znašal je 2,2. Seštevek naravnega in selitvenega prirasta na 1000 prebivalcev v občini je bil pozitiven, znašal je 6,5 (v Sloveniji 1,6). Povprečna starost občanov je bila 39,2 leta in tako nižja od povprečne starosti prebivalcev Slovenije (42 let).

Med prebivalci občine je bilo število najmlajših – kar je značilnost le redkih slovenskih občin – večje od števila najstarejših: na 100 oseb, starih 0–14 let, je prebivalo 84 oseb, starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je bila vrednost indeksa staranja za to občino nižja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo (ta je bila 118). Pove pa tudi, da se povprečna starost prebivalcev te občine dviga v povprečju počasneje kot v celotni Sloveniji. Podatki po spolu kažejo, da je bila vrednost indeksa staranja za ženske v vseh slovenskih občinah višja od indeksa staranja za moške. V občini je bilo – tako kot v večini slovenskih občin – med ženskami več takih, ki so bile stare 65 let ali več, kot takih, ki so bile stare manj kot 15 let; pri moških pa je bila slika ravno obrnjena.

Kljub ugodnejšim demografskim podatkom pa se tudi prebivalstvo občine Ivančna Gorica stara, čeprav počasneje od povprečja, kar prikazuje Slika 1.

Slika 1: Naraščanje povprečne starosti prebivalstva občine Ivančna Gorica

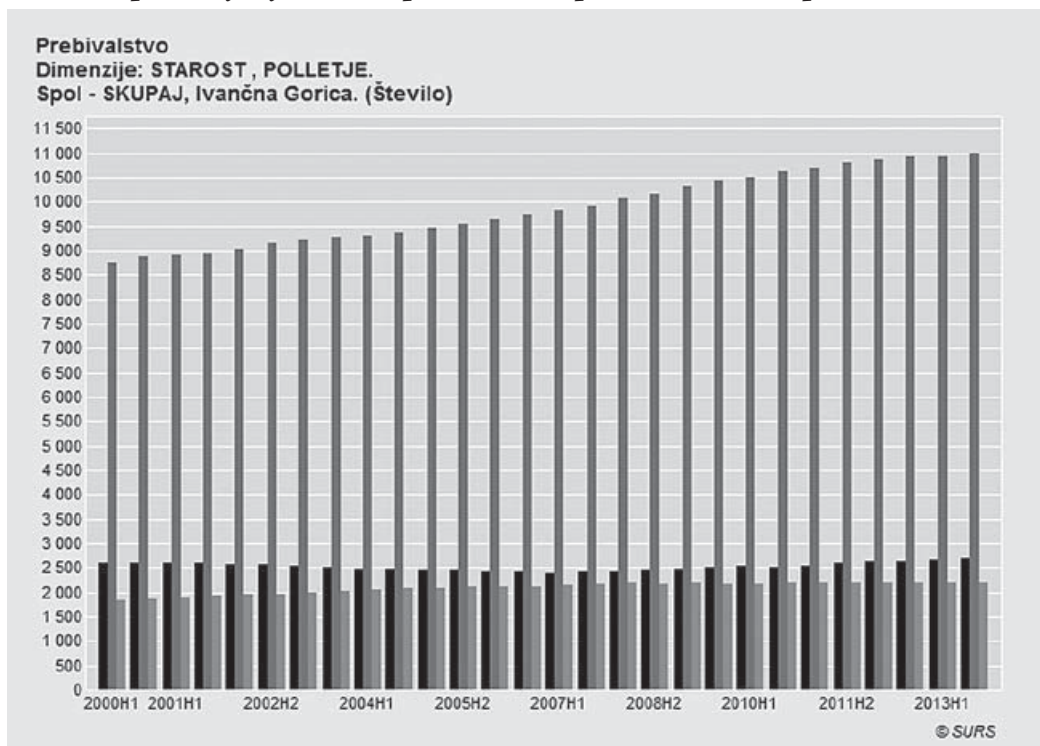

Povprečna starost se je torej dvignila, in sicer s 36,9 v začetku leta 2000, na 39,2 v letu 2013. Po razmeroma hitrem porastu povprečne starosti v obdobju med leti 2000 in 2007, se je dinamika v letu 2008 spremenila in upočasnila. Zasluga

gre predvsem povečanju natalitete oz. številu živorojenih otrok v tem obdobju, ki se je izjemno povečalo.

Spreminja se tudi sestava prebivalstva po starostnih skupinah (Slika 2).

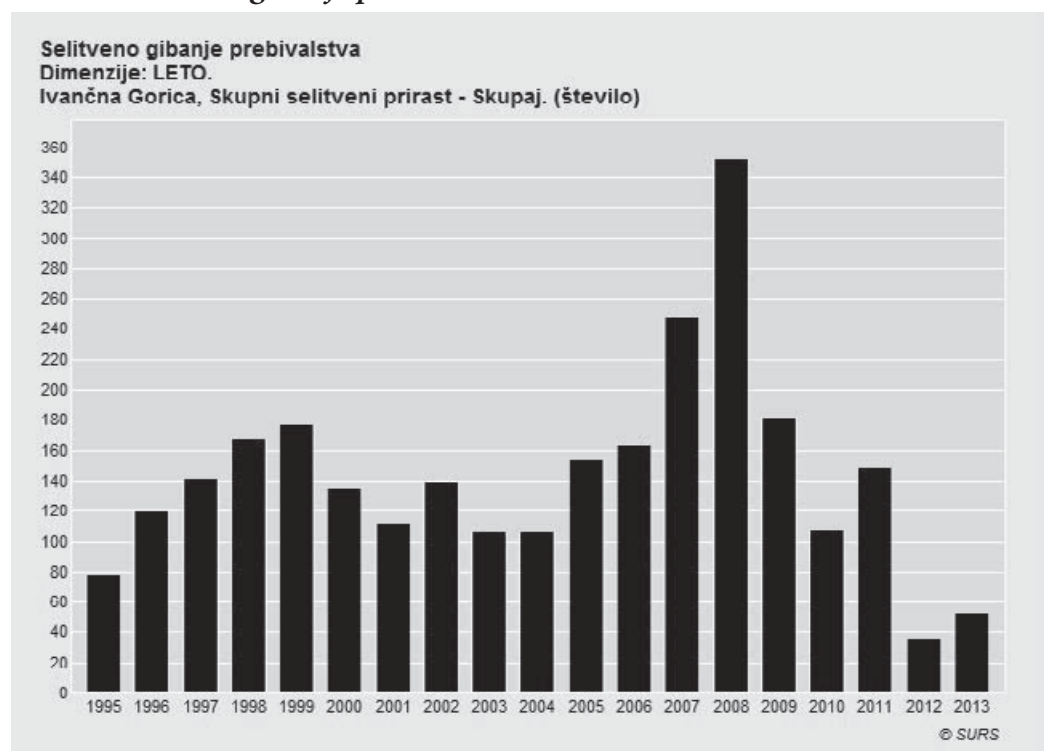
Slika 2: Spreminjanje sestave prebivalstva po starostnih skupinah v občini Ivančna Gorica

Pri vsakem letu kaže prvi stolpec gibanje populacije od 0 do 14 let, drugi od 15 do 64 let, in tretji število prebivalcev, starih 65 let ali več. Skupina starih nad 65 let se je povečala s 1850 prebivalcev v letu 2000 na 2209 prebivalcev v letu 2013, to je za petino. Njihov delež v celoti prebivalstva pa je ostal skoraj nespremenjen in znaša v začetku in na koncu obdobja okoli 14 odstotkov. Se je pa povečal delež starejših od 80 let z 2,3 odstotka na 3,6 odstotka.

Zanimivo je gibanje starostne strukture 15 do 64 let, ki se konstantno povečuje. To pripisujemo priseljevanju. Z izgraditvijo avtoceste je postala občina zanimiva za priseljevanje, saj je od glavnega mesta Ljubljane oddaljena dobrih 20 min vožnje, hkrati pa je izjemno prijetna za bivanje. Slika 3 kaže, da ima selitveni prirast pomemben vpliv na porast prebivalstva. Prav tako je porast natalitete od leta 2008 naprej posledica priseljevanj mladih družin (Slika 4).

Slika 3: Selitveno gibanje prebivalstva v občini Ivančna Gorica

Vse to so dejavniki, ki vplivajo na dejstvo, da problematika staranja v občini Ivančna Gorica še ni tako izrazita. Ne glede na to pa se zavedamo staranja prebivalstva in nam je jasno, da je potrebno iskati rešitve.

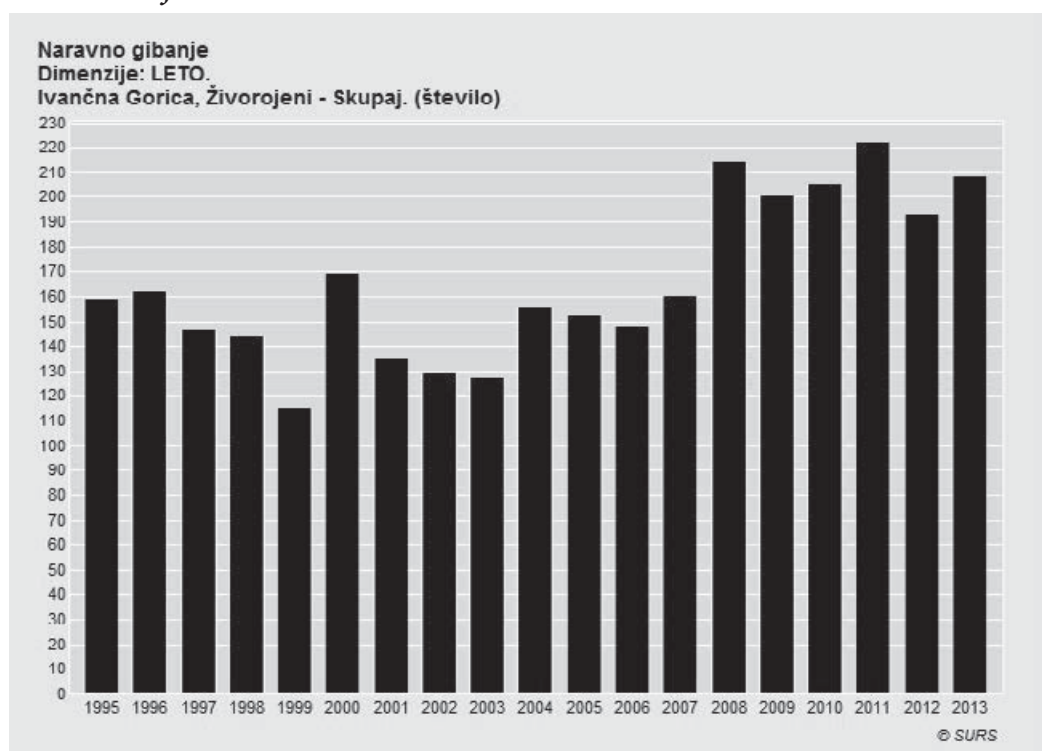
Trenutno so starejšim na voljo naslednje storitve in organizacije.

- Osnovne zdravstvene storitve v občini Ivančna Gorica zagotavlja več ustanov: Zdravstveni dom Ivančna Gorica z zdravstveno postajo v Zagradcu, Center za zdravljenje bolezni otrok Šentvid pri Stični in pet privatnih ustanov s koncesijo na področju

fizioterapije, nege bolnikov na domu ter zobozdravstva.

- V občini deluje več humanitarnih organizacij: osem krajevnih organizacij Rdečega Križa, dve enoti župnijske Karitas ter številna druga socialno-humanitarna društva.
- Za območje občine Ivančna Gorica je pristojen Center za socialno delo Grosuplje. Občina ima sprejet Odlok o enkratnih denarnih socialnih pomočeh, ki se izplačujejo iz občinskega proračuna: v letu 2013 je bilo izplačanih 132 pomoči, v letu 2012 99, v letu 2011 88, v letu 2010 85, v letu 2009 75, v letu 2008 66 in v

Slika 4 : Rojstva v občini Ivančna Gorica od 1995 do 2013

letu 2007 57, kar kaže na stalen porast števila upravičencev do omenjene pomoči.

- V občini nimamo doma za starejše občane, le-ti se nahajajo v ustanovah v sosednjih občinah (Trebnje, Grosuplje, Šmartno pri Litiji, Dobropolje ...). V različnih domovih je po zadnjih podatkih 44 takih občanov Ivančne Gorice, za katere občina plačuje ali doplačuje oskrbnino, od tega jih je v domovih za starejše 22, v stanovanjskih skupinah 3, v posebnih socialnih zavodih ter v varstveno delovnih centrih pa 19.
- Pomoč družini na domu od 1.7.2001 za občino Ivančna Gorica izvaja Dom starejših občanov Grosuplje na podlagi Sklepa o opravljanju storitev pomoči družini na domu – socialna oskrba na domu. V letu 2010 je bilo v storitev povprečno vključenih 50 do 55 uporabnikov, število le-teh se je v letu 2013 zaradi vsesplošne socialne stiske in brezposelnosti zmanjšalo na 35 do 40; največ je gospodinjske pomoči v obliki prinašanja toplega obroka s socialnim stikom. Storitve izvajajo tri socialne oskrbovalke pet dni na teden.

V mandatu 2010 – 2014 se je občina Ivančna Gorica aktivno ukvarjala z iskanjem rešitev problematike staranja prebivalstva. V začetku mandata in v predvolilnem obdobju smo imeli predstavo, da je dom za starejše in onemogle prava rešitev. Dejstvo, da je praktično nemogoče pridobiti koncesijo in neustrezna namembnost zemljišča, ki je bilo namenjeno za gradnjo doma, sta vodila k premisleku in iskanju drugih rešitev. Župan Dušan Strnad se je udeležil seminarja na temo problematike staranja, na katerem sta predavala dr. Jože Ramovš in dr. Božidar Voljč. Povabili smo ju k sodelovanju in predstavila sta nam nov sodoben koncept medgeneracijskih središč.

Na začetku mandata je župan ustanovil Svet za iskanje rešitev glede problematike staranja prebivalstva in medgeneracijskega sožitja, oz. skrajšano Svet za starosti prijazno občino. Slednji deluje kot posvetovalno telo župana in ne kot delovno telo Občinskega sveta, kar pomeni, da sestava ni vezana na politično kupčkanje in razmerja glede na zadnje volitve, temveč so lahko vanjo vključeni ljudje, ki imajo dejanski

interes. Tako ga sestavljajo predstavniki vseh društev upokojencev (Ivančna Gorica, Višnja Gora, Šentvid pri Stični in Stična), predstavnik Mladinskega sveta, koordinator s strani občinske uprave, dodatno politično težo pa dajejo predstavniki seniorjev najmočnejše politične stranke, podžupan in predstavnica Desus-a, Milena Vrenčur, ki je bila imenovana za predsednico Sveta za starosti prijazno občino. Za potrebe tega članka je tudi zapisala naslednje.

Ko je začela Svetovna zdravstvena organizacija že pred nekaj leti širiti program Starosti prijaznih mest in občin, je k izvajanju tega projekta med prvimi pristopila tudi Občina Ivančna Gorica z namenom, da bi bila čim bolj uspešna pri reševanju nalog ob vse večjem deležu starejše populacije. Ustanovljen je bil Svet za starosti prijazno občino, v katerem je začela aktivno delati skupina občanov, mlajših in starejših iz različnih sredin. Na občinskem svetu je bil izdelan in sprejet akcijski načrt Za starosti prijazno občino, kjer so predstavljene potrebe starejših in naloge odgovornih do leta 2020. Medgeneracijske aktivnosti in sodelovanje so v občini zaživele z organizacijo najrazličnejših dejavnosti, prireditvev in srečanj. Večkrat smo bili skupaj pri raznih prijetnih dejavnostih, prireditvah ... To so lepi trenutki, ko starejši v krogu vnukov podoživljajo svojo mladost. Toda teh trenutkov je v naši družbi malo, vedno nas vrnejo v realno življenje. To pa prinaša tudi manj lepe stvari! Pomembno je, kako zna naše okolje poskrbeti za preživljanje življenja v naši jeseni. Če bodo starejši imeli možnost preživljati prijazno starost, bo tudi počutje mlajše generacije boljše in bolj pozitivno. Vemo, da imajo mladi znanje in veliko energije, starejši pa znanje in bogate življenjske izkušnje. Na osnovi teh dejstev in spoznanj se dograjujejo medsebojni odnosi različnih generacij. Na kakšen način zna vsak narod poskrbeti za svoje otroke in starejše, pa je osnova kulture naroda.

Večkrat si je potrebno poiskati pot drug do drugega, si želeti med seboj pomagati, saj lahko vsaka generacija drugima dvema daje in od njiju

lahko marsikaj dobi. Znati si je potrebno vzeti čas za otroke, za starše, za prijatelje in tudi človeka, ki se postara, nikakor ne postaviti na rob dogajanja. Še vedno je lahko aktiven član družbe in mnogo pripomore k njeni novi podobi. Tu pa mora biti temelj medsebojno spoštovanje!

Svet za starosti prijazno občino je s pomočjo in usmeritvami Inštituta Antona Trstenjaka začel z delom in se seznanil s konceptom medgeneracijskih središč. Predstavniki sveta so si tudi ogledali uspešna medgeneracijska središča z gospodinjstvi enotami v Bielefeldu v Nemčiji. Dr. Ramovš in dr. Voljč pa sta širšemu krogu predstavila koncept mreže Starosti prijaznih mest in občin. Na tej podlagi je bil skupaj z arhitekti narejen ogled stavb in lokacij v občini za potrebe izgradnje medgeneracijskih središč z gospodinjstvi enotami za nastanitev starejših ljudi. Izbrani sta bili dve lokaciji, in sicer stara šola v Višnji gori in Center za zdravljenje bolezni otrok v Šentvidu. Za obe lokaciji sta bila izdelana idejna projekta, za Višnjo Goro pa tudi dokument identifikacije investicijskega projekta, čemur je sledila uvrstitev v načrt razvojnih programov v proračunu. Dejanska izvedba je odvisna tudi od sprejema Zakona o dolgotrajni oskrbi in zagotovitve sofinanciranja programa na podoben način kot je v domovih za stare ljudi, saj gre za sodobno obliko varovanja in negovanja starejših.

Pod vodstvom Inštituta Antona Trstenjaka smo izvedli obsežno raziskavo na reprezentativnem vzorcu 1500 občanov o zdravem staranju in kakovostnem sožitju *Stališča, potrebe in zmožnosti odraslih prebivalcev Občine Ivančna Gorica*. Raziskava je bila uspešna in pomeni strokovno podlago za iskanje rešitev problematike staranja v naslednjih letih. Več o raziskavi si lahko preberete v članku Jožeta Ramovša, ki je objavljen v tej številki. Občina Ivančna Gorica je tudi formalno vstopila v slovensko in svetovno Mrežo Starosti prijaznih mest in občin s sklepom občinskega sveta in v skladu s tem ustanovila tudi Medgeneracijski odbor, v katerem sodelujejo seniorji

iz vseh krajevnih skupnosti in predstavniki vseh institucij, ki se srečujejo s problematiko staranja. Občinski svet je sprejel akcijski načrt za starosti prijazno občino do leta 2020, ki bo osnova za vključevanje projektov s tega področja v vsakoletni proračun. Svet za starosti prijazno občino je izvedel tudi nekaj aktivnosti, ki so bile zelo lepo sprejete. V sodelovanju z Mladinskim svetom je izvedel akcijo Uporaba telekomunikacijskih naprav za starejše, kjer so dijaki in študentje učili starejše uporabe pametnih telefonov in tabličnih računalnikov. Prav tako je postala tradicionalna vsakoletna izdelava novoletnih čestitk, s katerimi obdarujemo najstarejše. Letos pa že drugič prirejamo prireditev *Vsi smo ena generacija*, na kateri nastopajo vse generacije od otrok v vrtcih

do pevskih zborov upokoјencev; lansko leto je bila zelo obiskana. V letu 2014 smo v prostorih CZBO v Šentvidu pri Stični odprli tudi Dnevni center za starejše, ki je namenjen druženju in preživljanju prostega časa za starejše in ima postopoma vedno več obiskovalcev.

Zaključna beseda pripada županu Dušanu Strnadu:

»Seminar in poznejši razgovori z dr. Ramovšem so močno vplivali na moje dojemanje reševanja problematike staranja prebivalstva, še posebej zato, ker imam tudi sam izkušnje z negovanjem ostarelih svojcev. Ker seveda ne moreš vsega narediti sam, sem ustanovil Svet za starosti prijazno občino, ki je zelo pridno delal in se jim na tem mestu zahvaljujem za vse storjeno. Aktivno sem jih podpiral, poskrbel pa sem tudi za osebni zgled. V preteklih letih sem obiskal naše občanke in občane, ki so napolnili 90 let, jih ob tej priložnosti tudi obdaril in z njimi delil spomine. Menim namreč, da so starejši ljudje še posebej veseli pozornosti, tople in iskrene besede in da ustvarjanje materialnih pogojev ni in ne sme biti dovolj.«

V bodoče imamo še kar nekaj za postoriti, predvsem na področju programov za oskrbo bolnih in onemoglih starih ljudi in programov za krepitev solidarnosti med generacijami ter vzgojo za lepše sožitje.

Tomaž Smole, podžupan in član Sveta za starosti prijazno občino